

МОДЕЛЮВАННЯ

(у рамках проекту «Фінансування креативних індустрій» за підтримки УКФ)

Повна версія звіту (із термінологією та скороченнями) доступна за посиланням:

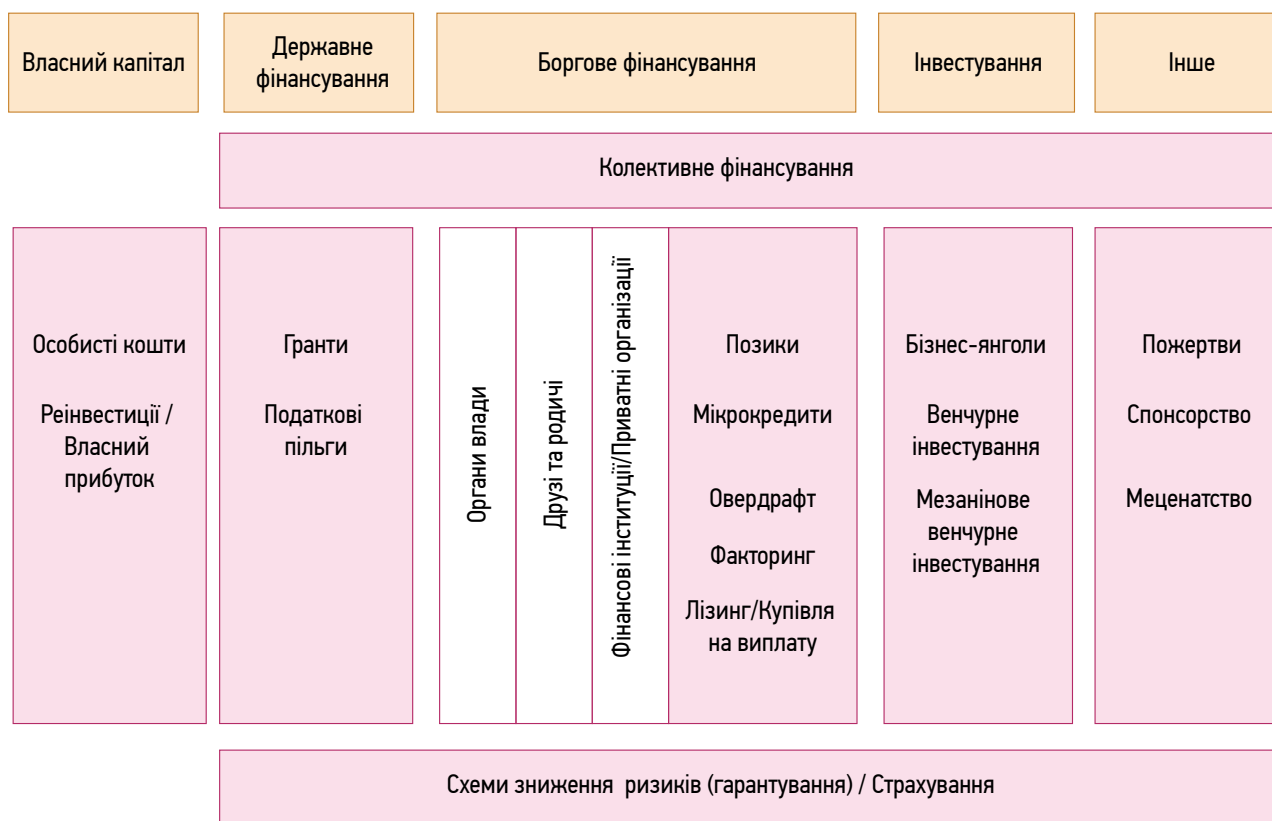
<http://bit.ly/Finance-for-CI>

МОДЕЛЮВАННЯ

Аналіз потреб у фінансуванні та практик фінансування креативних індустрій засвідчив початковий стан розвитку цього ринку. Традиційні форми фінансування – банківське, інвестиційне та грантове – або закриті для креативних індустрій через загальний рівень розвитку фінансово-інвестиційної системи, або лише розвиваються (грантове). Це ускладнює пошук можливих моделей фінансування креативних індустрій, що є головним завданням цього проєкту. До того ж, активний розвиток фінансових інструментів підтримки МСП, реформування ринку небанківських фінансових послуг (так званий спліт¹) та розвиток креативних індустрій створює поле для експериментів із механізмами та моделями фінансування креативних індустрій.

Для потреб проєкту ми дослідили існуючі механізми фінансування МСП, провели інтерв'ю з учасниками ринків, і в результаті розробили можливі моделі фінансування креативних індустрій. Це пропонувані до подальшої розробки моделі, для багатьох із них ще необхідна зміна законодавства та лідерство учасників ринків (фінансового ринку або креативних індустрій). Під час проведення досліджень визначено, що моделі фінансування для креативних індустрій добре надаються для гібридних механізмів – у поєднанні кредитування, грантового фінансування, гарантування та інших механізмів. Моделі ґрунтуються на типології фінансових механізмів.²

Типи й форми фінансових механізмів

Джерело: *Access to Finance for the Cultural and Creative Sectors* (адаптоване авторами)

1. Путівник для небанківських фінансових установ. НБУ : офіційний вебсайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/supervision/split>.

2. За матеріалами звіту *Access to Finance for the Cultural and Creative Sectors*. Publications Office of the EU. 2016.09.12. URL: <https://op.europa.eu/en-GB/publication-detail/-/publication/f433d9df-deaf-11e5-8fea-01aa75ed71a1>.

Для кожної моделі ми проаналізували реалістичність впровадження та можливий вплив на креативні індустрії: наскільки значним може бути цей вплив для зростання існуючих бізнесів та створення нових, які саме індустрії отримають переваги від цієї моделі; визначили заінтересовані в моделі сторони та гравців, які могли б стати лідерами у процесі розвитку цієї моделі; оцінили доцільний обсяг фінансування моделі та окреслили роль операторів екосистеми розвитку креативних індустрій.

Визначені та проаналізовані моделі:

1. Мікрокредитування для креативних бізнесів.
2. Кредитування під заставу прав на частку від продажів.
3. Доступні кредити 5-7-9% для креативних індустрій.
4. Факторинг для грантів УКФ.
5. Кредитування під заставу права вимоги за продажами на платформах.
6. Грант на запуск нових креативних бізнесів (спільна програма УКФ та USAID).
7. Грант+кредит на нові види продукції (програма УКФ та «Доступні кредити 5-7-9%»).
8. Кредитування успішних проектів на платформах колективного фінансування.
9. Конвертовані в частку бізнесу позики синдикатів бізнес-янголів.
10. Вхідження в капітал з обов'язком зворотного викупу частки.
11. Фінансова компанія для кредитування операторів креативних індустрій.
12. Кредитування під заставу прав інтелектуальної власності.
13. Місцеві фонди «тихих» інвестицій у креативні індустрії.
14. Державні та місцеві фонди співінвестування в креативні індустрії.
15. Спеціалізовані кредитні спілки для креативних індустрій
16. Грантова підтримка конвертованих позик бізнес-янголів.
17. Банківські кредити під гарантії Cultural and Creative Sectors Guarantee Facility.

1. Мікрокредитування для креативних бізнесів

Опис механізму

- Надання невеликих (до €25 тис.) позик підприємцям або креативним бізнесам (тут визначення «мікрокредитування» відмінне від розуміння споживчого кредитування, яке нерідко називають в Україні мікрокредитуванням).
- Банківське мікрокредитування може мати форму овердрафта або права безумовного списання (передача майнових прав на грошові кошти на поточному рахунку).
- Термін мікрокредитування – до 6 міс.
- Ціль – згладжування касових розривів, спричинених особливостями бізнес-моделей креативних бізнесів.
- Станом на 2020 р. банківські установи переважно вводять обмеження на овердрафти для креативних підприємств через відносно малі обороти та майже не використовують право безумовного списання як об'єкт застави через нерозуміння бізнес-моделі.

Реалістичність упровадження

- Упровадження цього фінансового інструменту вимагає співпраці банківських установ (асоціацій і Національного банку України) та Мінкульту (департамент креативних індустрій) для підвищення розуміння банками особливостей бізнес-моделей креативних підприємств, адаптації банківських нормативів до мікрокредитування креативних індустрій.

Вплив на розвиток креативних індустрій

- Розвиток мікрокредитування для креативних індустрій може істотно спростити діяльність креативних бізнесів, які часто стикаються з касовими розривами, зокрема, під час реалізації проектів УКФ або через традиційні затримки платежів точками продажів (наприклад, платформами «Всі.Свої», UAmade та ін.).

2. Кредитування під заставу прав на частку від продажів

Опис механізму

- Надання позик фізичними або юридичними особами на розробку та виведення на ринок нових видів продукції працюючими креативними бізнесами.
- Виплата тіла позики та відсотків за користування коштами здійснюється з надходжень від продажу такої продукції за наперед визначеною формулою.

Тип

- Кредитування

Фокусні індустрії та типи операторів креативних індустрій

- Продуктові креативні індустрії – продуктивний дизайн, видавнича справа, фешн-індустрія, виробництво кіно й відеоконтенту та ін. – індустрії з тривалим циклом розробки та виведення на ринок продукції.

Роль екосистеми

- Оператори екосистеми креативних індустрій є критично важливою ланкою у впровадженні механізму: є місцем виявлення попиту з боку креативних бізнесів та пропозиції від надавачів фінансування (юридичних та фізичних осіб).

Реалістичність впровадження

- Механізм було обрано для напрацювання пакету юридичних документів (див. Розділ 8), за основу юридичної моделі визначено договір про спільну діяльність.
- Реалізація пілотних проектів за цією юридичною моделлю дасть змогу розвинути практику такої форми кредитування.

Вплив на розвиток креативних індустрій

- Механізм матиме значний вплив, оскільки дасть змогу прискорити виведення на ринок нової продукції, розширити лінійку продукції, що продається креативними бізнесами, сприятиме підвищенню оборотності коштів.

Докладний опис цієї моделі кредитування наведено в Розділі 8.

3. Доступні кредити 5-7-9% для креативних індустрій

Опис механізму

- Адаптація існуючого механізму програми «Доступні кредити 5-7-9%»³ для потреб креативних бізнесів.
- Розширення переліку прав інтелектуальної власності, які можна придбати за рахунок банківського

3. Доступні кредити 5-7-9% : державна програма (станом на вересень 2020). URL: <https://5-7-9.gov.ua/>

кредиту із компенсацією відсоткової ставки, що уможливило набуття прав інтелектуальної власності та їх подальшу комерціалізацію за рахунок інвестиційного проекту.

- За такої адаптації програми креативні бізнеси зможуть використовувати кредитні кошти на розробку нових видів продукції (набуття прав інтелектуальної власності) та виводу їх на ринок, наприклад, нові книги видавництвами, нові колекції фешн-брендами, виробництво цифрового контенту тощо.
- Використання кредитних гарантій, які надаються Фондом розвитку підприємництва⁴.

Тип

- Кредитування (вкл. гарантування).

Обсяг фінансування

- Відповідно до вимог програми, максимальний розмір позики не обмежується, однак максимальна сума державної допомоги не може перевищувати еквівалентну €200 000 за трирічний період. Зазвичай суми визначаються банками відповідно до внутрішніх лімітів та розраховуються індивідуально для кожного клієнта.
- Оціночна щорічна потреба на період 2021–2023 років – 300 млн грн кредитних коштів.

Фокусні індустрії та типи операторів креативних індустрій

- За креативними індустріями – індустрія моди, видавнича справа, виробники аудіо та відеоконтенту (кіновиробництво, відеопродакшн-студії, студії анімації, виробники відеоігор тощо), – галузі, які створюють продукти з високою часткою інтелектуальної (креативної) складової для подальшого продажу та є власниками відповідних прав інтелектуальної власності.
- За типом операторів – малі бізнеси (10+ працівників) з продажами.

Роль екосистеми (велика – низька, кого саме)

- Місцеві організації підтримки бізнесу – надання підтримки підприємцям у структуруванні інвестиційного проекту та супроводі у відносинах із банками.
- Організації підтримки креативного підприємництва – інформування креативних бізнесів про можливість програми «Доступні кредити 5-7-9%» для креативних бізнесів.
- Мінкульт (департамент креативних індустрій) – запуск моделі (проведення переговорів з Мінекономіки та Фондом підтримки підприємництва для адаптації змін умов програми на 2021 рік).

Реалістичність впровадження

- Порівняно легкий у впровадженні – адаптація існуючого інструменту підтримки МСП.

Вплив на розвиток креативних індустрій

- Значний короткостроковий вплив – пришвидшення виведення на ринок нових видів продукції, зменшення дебіторської заборгованості в креативних індустріях.

4. Як отримати кредит в рамках Програм ФРП? Фонд розвитку підприємництва : офіційний вебсайт. URL: <https://bdf.gov.ua/uk>.

4. Факторинг для грантів УКФ

Опис механізму

- Грантоотримувачі УКФ, які мають недостатньо власних ресурсів для забезпечення реалізації проекту до моменту отримання наступного траншу, можуть звернутися на факторингову платформу та отримати кредит під заставу надходжень майбутніх траншів (права вимоги за грантовим контрактом).
- Подібна факторингова платформа («Факторинг Хаб»⁵) створена 2020 року та працює з підрядниками «Укрпошти» (державне підприємство здійснює виплати підрядникам на умовах післяоплати). Кілька факторів (переважно банківських установ) активні на платформі та пропонують свої фінансові послуги у форматі аукціону.

Тип

- Кредитування.

Обсяг фінансування

- На початковому періоді ймовірний попит становитиме не більше 10 млн грн (зазвичай на період липня – жовтня – період активної реалізації проектів УКФ).

Реалістичність упровадження

- В Україні немає досвіду реалізації факторингу грантодавцями. Відповідно, цей вид фінансування потребує напрацювання нового механізму. Істотними питаннями для з'ясування є можливість або неможливість включення витрат за факторингом (плати за користування кредитними коштами) до витрат проектів (прийнятність витрат).
- Банківські установи та загалом фахівці з факторингу не знають про те, що комерційні компанії (ФОП, ТОВ) є грантоотримувачами УКФ та не розуміють самого формату грантового фінансування. Доцільно створити спільну робочу групу заінтересованих сторін для напрацювання цього механізму, зокрема із залученням програми USAID «Конкурентоспроможна економіка України»⁶, за підтримки якої було створено «Факторинг Хаб». Зважаючи на прозорість процедур, відбір найкращих проектів на конкурсній основі та обов'язковість аудиту, проекти УКФ є хорошими клієнтами для банківських установ.

Вплив на розвиток креативних індустрій

- Запуск такого механізму дасть змогу полегшити користування програмами УКФ для креативних бізнесів, зокрема, бізнесам без досвіду реалізації грантових проектів (розширення впливу програм УКФ через залучення нових бенефіціарів).
- Факторинг для проектів УКФ дасть змогу зменшити тіньові кредитні операції (див. Розділ 4) та сприятиме отриманню підрядниками, які працюють в проектах за підтримки УКФ, оплати за надані послуги без затримок.

5. Факторинг Хаб : офіційний вебсайт. URL: <https://ufactoring.com/>

6. Спрощена процедура переходу між системами оподаткування: новий законопроект ВРУ. URL: <https://www.facebook.com/usaidep.ua/>

5. Кредитування під заставу права вимоги за продажами на платформах

Опис механізму

- Чимало креативних бізнесів просувають свої продукцію на платформах та у спеціалізованих ритейл-мережах, таких як «Всі.Свої»⁷, UAmade⁸, Crafta⁹. Для багатьох креативних брендів ці платформи є важливим каналом продажів.
- Нерідко випадках креативні бізнеси стикаються з відтермінуванням платежів від комісіонерів (платформ, ритейлерів, майданчиків) на кілька місяців, що призводить до касових розривів. Зважаючи на низьку ліквідність, це становить значну проблему для розвитку креативних індустрій.
- Можливість комерційного факторингу – отримання кредитних коштів під заставу права вимоги за продажами на платформах – підвищить ліквідність креативного бізнесу.
- Механізм може бути реалізований як окремими факторами (банківськими установами), власниками платформ («Всі.Свої» тощо) у співпраці з банківськими установами, так і факторинговими платформами (Факторинг Хаб).

Тип

- Кредитування.

Фокусні індустрії та типи операторів креативних індустрій

- Продуктовий дизайн, фешн-дизайн (бренди).

Реалістичність упровадження

- Механізм використовує наявні системи та сервіси і є порівняно легким у впровадженні. Важливе розуміння можливостей учасниками ринку.

Вплив на розвиток креативних індустрій

- Механізм підсилить ланцюги вартості у креативних індустріях – питання оплат (затримок, нерегулярності тощо) часто є проблемним етапом у взаємодії креативних бізнесів та платформових бізнесів в Україні.

6. Грант на запуск нових креативних бізнесів (спільна програма УКФ та USF)

Опис механізму

- Спільна програма УКФ та USF¹⁰. Використання компетентностей УКФ (у підтримці інноваційних культурних продуктів) та USF (в оцінюванні бізнес-потенціалу стартап-проектів).
- Надання грантової (безповоротної) підтримки стартапам у креативних індустріях розміром не більше 70% загального бюджету на перші два роки діяльності.
- Адаптація критеріїв оцінювання стартап-проектів під потреби креативних індустрій (див. Розділ 9).

7. Всі.Свої: офіційний вебсайт. URL: <https://vsisvoi.ua/>

8. UAmade. URL: <https://uamade.ua/>

9. Crafta: онлайн-платформа. URL: <https://crafta.ua/>

10. USF: український фонд стартапів. URL: <https://usf.com.ua/>

- Наявність бізнес-моделі, фінансового плану, команди, продуктів та ін.
- Формування інвестиційної платформи для залучення кредитних й інвестиційних коштів компаніями-бенефіціарами програми.
- Пріоритетність команд проєктів УКФ (продуктів, розроблених за проєктної підтримки цього фонду) – комерціалізація проєктів УКФ.
- Пріоритетність для нетехнологічних (або малотехнологічних) проєктів – уникнення канібалізації (конкуренції) звичайних програм USF.

Тип

- Авансування (грантування).

Обсяг фінансування

- Розмір фінансування одного проєкту – 1 млн грн – 3 млн грн (до двох років).
- Кількість проєктів – не менше 30 на рік (ефективність програми завдяки масштабу).

Фокусні індустрії та типи операторів креативних індустрій

- Усі креативні індустрії.

Роль екосистеми

- Організації підтримки креативного підприємництва – інформування креативних бізнесів про можливості програми, організація регіональних відборів, допомога у підготовці бізнес-планів проєктів, залучення місцевих бізнес-янголів (30% співфінансування стартапів у креативних індустріях).

Реалістичність упровадження

- Порівняно легкий у впровадженні – адаптація існуючих програм УКФ та USF.

Вплив на розвиток креативних індустрій

- Значний вплив – економічний (нові бізнеси, робочі місця) та просвітницький (комерціалізація продуктів, підприємницьке мислення, профорієнтація), формування запасу проєктів з інвестиційним потенціалом для бізнес-янголів та фондів інвестування – внесок у розбудову фінансової екосистеми для креативних індустрій.

7. Грант+кредит на нові види продукції (програма УКФ та «Доступні кредити 5-7-9%»)

Опис механізму

- Наскрізний механізм грантового фінансування розробки нових видів продукції (УКФ) з можливістю отримання кредиту програми «Доступні кредити 5-7-9%» для виводу продукції на ринок.
- Ціль – поєднати існуючі механізми підтримки МСП для прискорення виведення на ринок нових креативних продуктів. Бенефіціари УКФ матимуть можливість, але не обов'язок, скористатися зазначеною програмою.
- Механізм передбачає наявність фахової підтримки з боку менеджера програми (УКФ, оскільки програма не має секретаріату) – допомога у структуруванні інвестиційного проєкту для потреб кредитуван-

ня, організація зустрічей із банками, авторизованими за програмою «Доступні кредити 5-7-9%».

- Такий механізм буде особливо привабливим для бенефіціарів програми УКФ «Інноваційний культурний продукт», які зможуть готувати проектні грантові заявки з розумінням наступних кроків для комерціалізації продукту за рахунок кредитних коштів (наприклад, готуватимуть інвестиційний проект на програму «Доступні кредити 5-7-9%» у межах реалізації проекту УКФ). На етапі подання заявок на грантові програми УКФ подавачі, заінтересовані у комерціалізації продуктів, мають пройти оцінювання на відповідність критеріям програми «Доступні кредити 5-7-9%» (критерії авторизованих програмою банківських установ) та повинні мати можливість адаптувати проект на етапі переговорної процедури (проводитиметься попереднє оцінювання проектів банківськими установами після експертного відбору проектів УКФ).

Інші аспекти цього механізму (обсяг фінансування, роль екосистеми, реалістичність впровадження, вплив на розвиток креативних індустрій) аналогічні до моделі «Доступні кредити 5-7-9% для креативних індустрій».

8. Кредитування успішних проектів на платформах колективного фінансування

Опис механізму

- Перед авторами успішних кампаній на міжнародних платформах колективного фінансування нерідко постає виклик вчасно виготовити обіцяний та проавансований бекерами продукт. Велика кількість продуктів надходить до бекерів із затримками (порівняно з обіцяними термінами) через нестачу коштів (персоналу, технічних компетентностей тощо).
- Доступ до кредитного ресурсу допоможе авторам продуктів, які отримали необхідне фінансування на платформах колективного фінансування, вчасно виконати замовлення, зберегти репутацію та використати позитивну репутацію для нарощування продажів (детальніше механізм краудфандингу описано у Розділі 6).

Тип

- Кредитування.
- Авансування (колективне фінансування / краудфандинг).

Обсяг фінансування

- Обсяг кредитування для проектів – 3 млн грн – 5 млн грн.
- Орієнтовна кількість можливих клієнтів на рік – до 5.

Фокусні індустрії та типи операторів креативних індустрій

- Продуктові інновації – переважно предметні: предметний дизайн, технологічний одяг, міжсекторальні проекти.

Роль екосистеми

- Важливими гравцями у розробці та просуванні такого інструменту можуть відіграти маркетингові агенції, які допомагають українським проектам вийти на міжнародні платформи колективного фінансування.

Реалістичність впровадження

- Складний для впровадження інструмент, ураховуючи, що майже всі кампанії українських продуктів на

відомих міжнародних платформах проходять через юридичні особи інших країн (США, ЄС).

- Поеднання коштів з інших юрисдикцій з українським кредитним продуктом можливе у форматі «кредит під депозит», коли іноземна юридична особа, на яку здійснювався збір коштів, розміщує депозит в українському банку, який видає кредит під заставу цього депозиту українській компанії.

Вплив на розвиток креативних індустрій

- Порівняно невеликий вплив – нішові продукти.
- Механізм може сприяти підвищенню рівня конверсії успішних на платформах колективного фінансування проєктів у креативні бізнеси (рівень виживання).

9. Конвертовані в частку бізнесу позики синдикатів бізнес-янголів

Опис механізму

- Надання позик креативним бізнесам, які можуть конвертуватись у частку в капіталі (частці бізнесу) за умови неповернення коштів або за згодою сторін на умовах, визначених під час підписання договору.
- Синдикат бізнес-янголів – юридична особа (ТОВ), створена бізнес-янголоми з метою здійснення інвестицій у статутні фонди креативних бізнесів.
- Надання позик важливе з погляду формування довіри між інвесторами та підприємцями (докладніше цей механізм описано у Розділі 9).

Тип

- Кредитування.
- Капіталізація (інвестування).

Обсяг фінансування

- Окремі проєкти – 500 тис. грн – 5 млн грн.

Фокусні індустрії та типи операторів креативних індустрій

- Усі креативні індустрії, бізнеси з життєздатною бізнес-моделлю.

Роль екосистеми (велика – низька, кого саме)

- Клуби (та синдикати) бізнес-янголів є одними з ключових учасників екосистеми розвитку креативних індустрій (див. Розділ 2).

Реалістичність упровадження

- В Україні досі вельми обмежена практика янгольського інвестування. Зі зниженням ставок за депозитами в банківській системі та зростанням рівня доходів підвищується привабливість альтернативних інструментів інвестування, включно з янгольськими інвестиціями.

Вплив на розвиток креативних індустрій

- Механізм матиме значний вплив у середньостроковій перспективі, сприяючи швидкому масштабуванню / зростанню бізнесів, які довели потребу в продуктах на ринку (доведена потреба у продукті, певний обсяг продажів), проте не мають достатньої історії для залучення банківського кредитування.

Докладний опис цієї моделі кредитування наведений в розділі 9.

10. Вхідження в капітал з обов'язком зворотного викупу частки

Опис механізму

- Механізм, аналогічний до попереднього («Конвертовані в частку бізнесу позики синдикатів бізнес-янголів»), проте з обов'язком підприємців-власників бізнесу викупити частку бізнес-янголів через певний період за визначеною ціною (reverse convertible loan).
- Механізм є допоміжним для підвищення рівня довіри між інвесторами й підприємцями та подолання недовіри до бізнес-янголів серед креативних підприємців в Україні.

Реалістичність упровадження

- Складний для впровадження, так як відсутні: відповідне законодавче поле, практика застосування механізму в Україні.

11. Фінансова компанія для кредитування операторів креативних індустрій

Опис механізму

- Створення спеціалізованих фінансових компаній із ліцензією на право надання фінансових послуг¹¹.
- Такі компанії мають право надавати кредити (фінансові кредити – на відміну від банківських кредитів).
- Креативні бізнеси зможуть отримувати позики, включно з мікрокредитами

Тип

- Кредитування.

Роль екосистеми

- Фінансові компанії, спеціалізовані на креативних індустріях, можуть стати важливими учасниками екосистеми розвитку креативних індустрій, – це одна з ланок, яких бракує в Україні.

Реалістичність упровадження

- Отримання ліцензії та подальша робота згідно з вимогами ліцензії (нагляду) створюють додаткові витрати для засновників таких фінансових компаній. Відповідно, це вимагає ретельного бізнес-планування та певного масштабу діяльності, який уможливить бізнес-доцільність роботи такої фінансової компанії.
- Також для роботи цього механізму потрібні учасники з досвідом фінансування креативних індустрій, – появу такої когорти надавачів фінансування можна очікувати у перспективі 10 років.

Вплив на розвиток креативних індустрій

- Поява спеціалізованих фінансових компаній для креативних індустрій може активізувати інші моделі та механізми фінансування.
- Фінансова компанія може бути формою роботи клубів бізнес-янголів (див. Розділ 9) після досягнення ними певного доцільного обсягу фінансування (порогу).

11. Отримання та переоформлення ліцензій. Асоціація фінансових інституцій : офіційний вебсайт. 25.05.2017. URL: <https://afi.org.ua/articles/otrimannya-ta-pereoformlennya-licenzij>.

12. Кредитування під заставу прав інтелектуальної власності

Опис механізму

- Банківські установи приймають права інтелектуальної власності від креативних бізнесів як об'єкти застави. Такі права оцінюються відповідно до методології, яку має розробити Мінекономіки (або інший орган) та враховувати особливості креативних бізнесів.
- Механізм дасть змогу креативним бізнесам використовувати програму «Доступні кредити 5-7-9%», надаючи частину застави, що не покривається кредитними гарантіями Фонду розвитку підприємництва (покриття частини кредитного ризику за кредитами МСП державою), правами інтелектуальної власності, власниками яких вони є.
- Механізм спростить доступ креативним бізнесам до звичайних банківських кредитів.
- Такими об'єктами застави можуть бути майнові права на тексти, фото- й відеоматеріали (каталоги прав на видання, каталоги прав на прокат тощо), зареєстровані торговельні марки та ін.
- Механізм вимагає розробки методології оцінювання таких майнових прав, який повинен урахувати як швидкість, так і вартість проведення оцінювання (які не мають обтяжувати бізнес), можливість визначити справедливую ціну з урахуванням зменшення ризиків від втоплених активів (прав на активи, на які немає попиту) та відповідність оцінювання правилам регулятора (Національного банку України). Одним із варіантів методології могла би бути система об'єктивно вимірювальних критеріїв (рейтинг сторінки, охоплення аудиторії в соціальних мережах, кількість точок продажу продукції бренду онлайн та ін.).

Роль екосистеми

- Учасники екосистеми креативних індустрій можуть надавати підтримку бізнесам в оформленні майнових прав на об'єкти інтелектуальної власності (наприклад, через ваучерну підтримку подання заяв на торгові марки або ж патенти на промисловий взірєць).
- Учасники екосистеми можуть також виступати експертами в оцінюванні вартості майнових прав (якщо це буде передбачено методикою).

Реалістичність упровадження

- Інструмент є доволі складним у впровадженні, оскільки вимагає поєднання експертизи у сферах банківського нагляду, фінансування, креативних індустрій та у сфері інтелектуальної власності.
- Із продовженням реформ у сфері інтелектуальної власності та появою в ній нових державних органів (реформування Укрпатенту) відкривається вікно можливостей для розробки необхідного для цього інструментарію методики оцінювання майнових прав на об'єкти інтелектуальної власності й узгодження такої методики з правилами банківського нагляду та правилами програм підтримки МСП (передовсім «Доступні кредити 5-7-9%»).

Вплив на розвиток креативних індустрій

- Механізм матиме значний вплив у середньостроковій перспективі (5 років), оскільки уможливить доступ до банківського кредитування середньому бізнесу з креативних індустрій.

13. Місцеві фонди «тихих» інвестицій у креативні індустрії

Опис механізму

- Створення фондів інвестування за рахунок коштів місцевих бюджетів для придбання міноритарних часток у місцевих креативних підприємствах із перспективами зростання.
- Фонди «тихих» інвестицій у креативні індустрії мають мандат підтримувати зростання відповідних бізнесів, які створили та створюють якісні робочі місця на певній території. Інтерес фонду полягає у збереженні таких робочих місць та створенні умов для розширення діяльності бізнесів. Фонди «тихих» інвестицій мають довгий горизонт інвестування (10–30 років), орієнтовані вони переважно на виведення бізнесів на прибутковість та отримання дивідендів.
- Фонди «тихих» інвестицій є інструментом місцевого (регіонального) економічного розвитку, особливо ж популярні вони в німецькомовних країнах ЄС.

Тип

- Капіталізація (інвестування).

Реалістичність упровадження

- Малореалістичний інструмент на найближчі 10 років в Україні. Однак досвід Польщі показує, що існує можливість появи таких інструментів у країнах Східної Європи на певному етапі їх розвитку.

Вплив на розвиток креативних індустрій

- Поява фондів «тихих» інвестицій може значно посилити зростання середніх компаній (від 50 працівників), зокрема, сприяти їхньому виходу на міжнародні ринки. Саме такі бізнеси створюють якісні робочі місця, тривалий час стабільно працюють на територіях (важко передати завдання на підряд та маймовірно переїхати в інше місто).
- Фонди «тихих» інвестицій ефективні для застосування в операціях із нерухомістю: наприклад, для викупу місцевим органом влади нерухомості для потреб культурних чи креативних хабів.

14. Державні та місцеві фонди співінвестування в креативні індустрії

Опис механізму

- Державні агенції або фонди (наприклад, USF, УКФ) та органи місцевого самоврядування можуть на конкурсній основі визначати фонди для інвестування (переважно у міноритарні частки). Мажоритарна частка у таких фондах належить приватним інвесторам.
- Фонди створюються з метою інвестування у місцеві креативні бізнеси чи креативні бізнеси певного профілю (якщо інвестором виступає державна агенція чи установа).
- Державний (місцевий) бюджет інвестує кошти у такі фонди з метою отримання інвестиційного доходу (продажу частки / виходу з інвестиції) та стимулювання приватного капіталу для інвестування в певні галузі (у креативні індустрії).
- Подібний механізм почали активно використовувати в ЄС у програмному періоді 2014–2020 років, наприклад, European Investment Fund співінвестував із бізнес-янглами через European Angels Fund (див.

також Розділ 9)¹². EBAN (European Business Angels Network) теж активно просуває механізм янгольських співінвестиційних фондів¹³.

Тип

- Капіталізація (інвестування).

Реалістичність упровадження

- Упровадження такого механізму наразі є малоімовірним в Україні через брак бізнес-янголів, низький рівень інвестиційних компетентностей та складність процедур на рівні потенційних інвесторів з боку державних агенцій чи місцевих органів влади.

15. Спеціалізовані кредитні спілки для креативних індустрій

Опис механізму

- Кредитна спілка з фокусом на креативні індустрії, де членами спілки є самозайняті, мікро- та малі бізнеси з однієї чи кількох креативних індустрій (переважно з певної території).
- Кредитні спілки мають статус небанківських фінансових установ, є членськими організаціями та мають статус неприбутковості. Кредитні спілки надають фінансові послуги на умовах собівартості.
- Підприємці та бізнеси (а також потенційні бізнес-янгולי) можуть тимчасово розміщувати вільні кошти на депозитах у кредитних спілках, які, своєю чергою, можуть кредитувати підприємців та бізнеси, яким потрібен кредитний ресурс.
- В Україні статус неприбутковості кредитних спілок поки що не визначено, що утруднює їхню діяльність та зменшує привабливість як фінансового інструменту. Однак новий регулятор кредитних спілок (Національний банк України) почав реформування ринку¹⁴.

Реалістичність упровадження

- Створення кредитних спілок для креативних індустрій стане можливим після вирішення питання зі статусом неприбутковості спілок.

Вплив на розвиток креативних індустрій

- Кредитні спілки можуть стати важливим фактором гуртування креативних бізнесів та фактором творення довіри у середовищі креативних підприємців (своєрідною касою взаємодопомоги).
- Спеціалізована кредитна спілка буде ближчою до потреб креативних бізнесів, ніж типовий банк.

16. Грантова підтримка конвертованих позик бізнес-янголів

Опис механізму

- Механізм, допоміжний до конвертованих у частку бізнесу позик синдикатів бізнес-янголів.
- Надання грантів синдикатам бізнес-янголів на консалтинг креативних бізнесів щодо стратегій розвитку, формування бізнес-моделей, посилення рівня фінансового менеджменту, активізація пошуку нових ринків збуту.

12. Gvetadze S., Pal K., Torfs W. The Business Angel portfolio under the European Angels Fund: An empirical analysis. Luxembourg : European Investment Fund, 2020. 50 p. URL: https://www.eif.org/news_centre/publications/eif_working_paper_2020_62.pdf.

13. Compendium of Co-Investment Funds with Business Angels. Brussels ; Belgium : EBAN, 2017. 108 p. URL: <https://www.eban.org/wp-content/uploads/2018/12/Compendium-of-European-Co-Investment-Funds-with-Business-Angels.pdf>.

14. Майбутнє регулювання кредитних спілок : Біла книга. Київ : НБУ, 2020. 28 с. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/White_paper_KS_2020.pdf.

- Гранти надаються державними або місцевими фондами / програмами підтримки креативних індустрій з метою заохочення янгольських інвестицій у креативні бізнеси.

Тип

- Авансування (грантування).

Роль екосистеми

- Ключова роль екосистеми – наявність державних (муніципальних) програм підтримки, клубів бізнес-янголів тощо.

Реалістичність впровадження

- Малоімовірний для впровадження в середньостроковій перспективі через відсутність критичної маси бізнес-янголів та програм підтримки креативних бізнесів.
- Водночас поширення практики ваучерної підтримки (гранти – часткове відшкодування вартості сервісних контрактів) стимулюватиме появу таких складніших форматів підтримки на місцевому та регіональному рівнях.

17. Банківські кредити під гарантії Cultural and Creative Sectors Guarantee Facility

Опис механізму

- У програмному періоді 2014–2020 років ЄС активно поширював дію механізму надання гарантій банківським установам, які надавали кредити, та фондам прямих інвестицій, які фінансували в креативні підприємства. Механізм гарантування фінансується з бюджету Європейської комісії та адмініструється Європейським інвестиційним фондом (European Investment Fund). Гарантійний інструмент для культури та креативних індустрій (Cultural and Creative Sectors Guarantee Facility) є частиною програми ЄС «Креативна Європа».
- Станом на вересень 2020 року, цей інструмент надав гарантій на суму €150 млн, що уможливило надання €1,55 млрд фінансування на потреби культури та креативних індустрій в країнах Євросоюзу.
- Інструмент працює через фінансових посередників (банки, фінансові компанії, фонди прямих інвестицій), обраних на відкритому конкурсі.
- Заінтересовані креативні бізнеси можуть звертатися в уповноважені установи по кредит, ризики за яким гарантує цей інструмент (фактично майже повне зменшення застави та відповідне здешевлення вартості кредиту).

Тип

- Кредитування (гарантування).

Реалістичність упровадження

- Зважаючи на членство України у програмі «Креативна Європа», наявність досвіду (дуже обмеженого) роботи з інструментом гарантій за кредитами МСП (Фонд розвитку підприємництва) та досвіду роботи банківських установ з подібними інструментами міжнародних фінансових інституцій (Європейський інвестиційний банк, Європейський банк реконструкції та розвитку), Україна може розпочати процес переговорів з ЄС про можливість долучення до гарантійного інструменту для культури та креативних індустрій.

- Такий гарантійний інструмент вимагатиме компетентностей як від банківських установ (розуміння особливостей бізнес-моделей креативних бізнесів), так і від креативних бізнесів, оскільки йтиметься про порівняно значні кредити (зазвичай від 30 млн грн).

Вплив на розвиток креативних індустрій

- Упровадження такого інструменту може істотно посилити зростання середніх підприємств у креативних індустріях (кіностудія, виробники аудіо- й відеоконтенту та ін.).

ПРО ПРОЄКТ

Проект «Фінансування креативних індустрій» мав на меті дослідити потребу креативних індустрій у фінансуванні та готовність надавачів фінансування (банків, фондів, інвесторів, клубів бізнес-янголів) цю потребу задовольнити, знайти потенційні точки дотику.

Практична цінність проекту полягає у розробці типових документів для інвестування у креативні індустрії та кредитування операторів креативних індустрій, розробці моделей фінансування та стратегічних рекомендацій, які допоможуть покращити залучення капіталу для операторів креативних індустрій.

Партнером проекту є агенція економічного розвитку PPV Knowledge Networks.

PPV Knowledge Networks – агенція економічного розвитку. PPV Knowledge Networks займається розвитком бізнесів та міжсекторних зв'язків. Практики: креативна економіка, зелена економіка, розвиток МСП, місцевий економічний розвиток, бізнес-консалтинг, грантовий менеджмент. Агенція надає послуги з проектного менеджменту, консалтингу, аналітики для бізнесу та організацій. Працює у Львові з 2008 року.

Проект реалізувався за підтримки Українського культурного фонду.

Український культурний фонд (УКФ) — державна установа, заснована у 2017 році. Діяльність Фонду орієнтована на розвиток національної культури всередині країни та її популяризацію за кордоном. Фонд забезпечує сприятливі умови для розвитку інтелектуального та духовного потенціалу особистості і суспільства, широкий доступ громадян до національного культурного надбання, підтримує культурне розмаїття та інтеграцію української культури у світовий культурний простір.

Автори: Володимир Воробей, Марта Кобринович, Лілія Кривецька, Назар Гудз, Марія Кравченко, Ігор Лісний, Ольга Гуцол, Володимир Крижанівський

Юридична складова: Анна Мацюк, Микола Костюк, Тетяна Шиманська

Фінансування креативних індустрій. Аналітичний звіт — Львів., 2020.